

Opinie separată,
expusă în temeiul articolelor 27 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea
Constituțională și 67 din Codul jurisdicției constituționale, la Hotărârea Curții
Constituționale nr. 20 din 9 iulie 2020 pentru interpretarea articolelor 134 alin. (1)
și (2), 136 alin. (3) și 140 alin. (2) din Constituție

Subsemnatul, judecător constituțional Vladimir Țurcan, am depus la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, o cerere de chemare în judecată împotriva Curții Constituționale, terț fiind colega Domnica Manole. În conformitate cu prevederile articolului 206 alin. (1) lit. a) din Codul administrativ, am solicitat anularea Hotărârii Curții Constituționale nr. AG-4 din 23 aprilie 2020, prin care am fost destituit din funcția de Președinte al Curții Constituționale, și a Hotărârii Curții Constituționale nr. AG-5 din 23 aprilie 2020, prin care în funcția de Președinte al Curții Constituționale a fost aleasă, prin vot secret, pe un termen de trei ani, doamna judecător Domnica Manole. Am mai solicitat anularea Deciziei Curții Constituționale nr. AG-6 din 18 mai 2020 cu privire la respingerea cererii prealabile.

Subliniez că, în circumstanțele expuse *supra*, la Curtea Constituțională au fost înregistrate sesizările nr. 100b din 23 iunie 2020, nr. 102b din 25 iunie 2020 și nr. 103b din 30 iunie 2020, depuse de către unii deputați, obiectul acestor sesizări fiind interpretarea articolelor 134 alin. (1) și alin. (2), 136 alin. (3) și 140 alin. (2) din Constituție.

În special, autorii sesizărilor au formulat întrebarea dacă hotărârile de alegere și destituire a Președintelui Curții Constituționale constituie sau nu obiect de reglementare al articolului 140 alin. (2) combinat cu articolele 134 alin. (1) și alin. (2) și 136 alin. (3) din Constituție.

Prin urmare, în calitate de judecător constituțional și parte reclamantă în procedura de contencios administrativ aflată pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, obiectul căreia este anume anularea Hotărârilor Curții Constituționale nr. AG-4 din 23 aprilie 2020 și nr. AG-5 23 aprilie 2020 și a Deciziei Curții Constituționale nr. AG-6 din 18 mai 2020, **am înaintat o cerere de abținere de la examinarea sesizărilor. Declarația de abținere a fost respinsă de Plenul Curții Constituționale.**

În opinia subsemnatului, judecător constituțional Vladimir Țurcan, examinarea sesizărilor în cauză de către Curtea Constituțională, în special cu participarea mea și a judecătorului Domnica Manole, contravine unui principiu constituțional elementar „*nemo iudex in causa sua*”. Conform istoriei dreptului, încă romanii au sesizat necesitatea cristalizării juridice a principiului potrivit căruia **nimeni nu poate fi judecător în propria cauză** (Codex 3.5.10.).

Totodată, consider că examinarea și soluționarea sesizărilor nominalizate în condițiile expuse s-a efectuat cu neglijarea spiritului jurământului judecătorului constituțional. Potrivit articolului 12 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, la intrarea în exercitarea funcției, judecătorul Curții Constituționale depune în fața Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova și Consiliului Superior al

Magistraturii următorul jurământ: „*Jur să îndeplinesc cinstit și conștiincios obligațiile de judecător al Curții Constituționale, să apăr orânduirea constituțională a Republicii Moldova, să mă supun în exercitarea funcției numai și numai Constituției*”.

Reiterez că în cauza de contencios administrativ menționată *supra* reclamant este subsemnatul, iar pârât, Curtea Constituțională și terț, Domnica Manole, Președintele Curții Constituționale.

În viziunea mea, postulatul juridic „*nemo judex in causa sua*” are menirea constituțională de a asigura independența și imparțialitatea nu numai a judecătorilor din sistemul judecătoresc, dar și a judecătorilor Curții Constituționale. Menționez că în aceste împrejurări dreptul la un proces echitabil devine doar un simplu decor juridic.

Făcând abstracție de motivele reale ale fondului sesizărilor menționate și analizându-le, este necesar de subliniat că interpretarea articolelor 134 alin. (1) și alin. (2), 136 alin. (3) și 140 alin. (2) din Constituție urma a fi dezvoltată prin răspunsul la întrebările: **1) natura juridică, condițiile intrinseci și extrinseci ale actului de jurisdicție constituțională;** **2) natura juridică a hotărârii de alegere și demitere a Președintelui Curții Constituționale.**

Chintesența întrebărilor formulate de către autorii sesizărilor și, în special, a sesizării nr. 103b din 30 iunie 2020 constituie următoarea: „Dacă caracterul definitiv și nesuscetibil nici unei căi de atac al hotărârilor Curții Constituționale se referă doar la actele jurisdicționale emise în realizarea competenței materiale sau vizează și actele emise în realizarea competenței funcționale, în speță – Hotărârile Curții Constituționale privind alegerea sau destituirea din funcția de Președinte al Curții Constituționale...”.

Cu regret, Curtea Constituțională s-a eschivat să analizeze și să răspundă la această întrebare clar și corect, mai mult ca atât, ea a dat o interpretare extensivă și părtinitoare.

De menționat că **Curtea Constituțională**, în calitate de unică autoritate de jurisdicție constituțională, conform doctrinelor și practicilor naționale și internaționale, **deține două tipuri de competență:**

- **Competența materială *ratione materiae* de jurisdicție constituțională** (de bază), care, în substanță, constă în garantarea supremației Constituției, asigurarea realizării principiului separării puterii de stat în puterea legislativă, puterea executivă și puterea judecătorească și garantarea responsabilității statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat. În acest sens, Curtea Constituțională este **investită cu atribuțiile corespunzătoare**, a căror listă exhaustivă rezultă din această competență și este expres prevăzută de articolul 135 din Constituție.

Identic prevederilor articolului 135 din Constituție, **competența materială** a Curții Constituționale, ***inter alia***, este dezvoltată și în reglementările de rangul legilor organice speciale, și anume în **articolul 4** din Legea cu privire la Curtea Constituțională și în **articolul 4** din Codul jurisdicției constituționale.

Prin urmare, actele emise de Curtea Constituțională în temeiul competenței jurisdicționale au drept finalitate realizarea funcției de bază a Înaltei Curți, și anume a celei de jurisdicție constituțională. **De lege lata**, actele respective constituie, după **natura lor**

juridică, acte de jurisdicție constituțională, pronunțate în numele Republicii Moldova, sunt obligatorii pentru toate autoritățile statului și nu pot fi supuse nici unei căi de atac. Anume aceste acte ale Curții Constituționale (hotărâri, avize, decizii) și se află sub imperiul prevederilor articolului 140 din Constituție.

- Totodată, pe lângă competența materială, Curtea Constituțională dispune de **competență administrativă**, care în articolul 5 din Codul jurisdicției constituționale este intitulată „**competență funcțională**”. Competența funcțională este atribuită Înaltei Curți pentru realizarea funcției sale administrative și care se materializează în diverse forme ale **activității administrative**. În acest sens, prevederile articolului 136 din Constituție, intitulat „**Structura**”, reprezintă nu altceva decât baza constituțională pentru organizarea și buna funcționare a Curții Constituționale, inclusiv modul de alegere a Președintelui Curții Constituționale. Astfel, competența funcțională, în special, se realizează prin actul administrativ individual sau normativ. Deoarece și aceste acte sunt adoptate, de regulă, de către Plenul Curții Constituționale, forma lor/titulul poate fi același (hotărâre, aviz, decizie). Evident că **natura lor și forța juridică nu pot fi echivalate cu cele care rezultă din exercitarea jurisdicției constituționale (greșeala de bază a Hotărârii Curții Constituționale nr.20 din 9 iulie 2020)**. Nu întâmplător aceste acte administrative, fie individuale, fie normative, **nu se pronunță în numele Republicii Moldova și nu sunt obligatorii pentru autoritățile din țară**. În esență, orice autoritate publică desfășoară activitate administrativă, care poartă un caracter secundar (infraconstituțional).

De menționat că, în conformitate cu prevederile articolelor 53 din Constituție și 39 din Codul administrativ, **controlul judecătoresc al activității administrative este garantat și nu poate fi îngrădit. Orice persoană care revendică un drept vătămat de către o autoritate publică**, în sensul articolului 17 din Codul administrativ, sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri se poate adresa instanței de judecată competente, realizându-și dreptul de acces liber la justiție (articolul 20 din Constituție). Principiul respectiv este unul **axiomatic, el caracterizează și delimitează statul de drept și democratic de statul polițienesc**.

Lipsa controlului judecătoresc în privința legalității activității administrative (funcționale) realizată de Curtea Constituțională ar genera profunde semne de întrebare referitoare la transparența, legalitatea și deschiderea Curții Constituționale spre afirmarea statului de drept și a societății democratice.

Construcția statului de drept se realizează în special prin controlul judecătoresc și caracterul efectiv al acestuia pentru activitatea administrativă. Controlul judecătoresc în raport cu cel constituțional este cel mai apropiat din punct de vedere al condițiilor de exercitare pentru orice persoană și din aceste rațiuni constituie un criteriu juridico-politic după care se apreciază și se delimitează statul polițienesc de cel democratic și de drept, unde demnitatea și drepturile omului, inclusiv accesul liber la justiție și la un proces echitabil, libertatea de exprimare etc., constituie o dogmă juridică, care orientează nu doar acțiunea forțelor social-politice, dar și întreaga activitate a oricărei autorități publice.

Această practică este aplicată, de exemplu, de către Curtea Supremă a SUA (cauza *Forrester v. White*, 484 U.S. 219 1988), este prevăzută de legislația României (articolele 64-66 din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale), este recunoscută de CEDO (cazul *Kövesi v. România*, 5 mai 2020).

Analizând fondul sesizărilor menționate, subliniez că nu este justificată sub nici o formă limitarea controlului judecătoresc prin interpretarea extensivă, în special în prezenta cauză, a normelor constituționale ce reglementează efectele actelor de jurisdicție constituțională.

Extinderea efectelor actului de jurisdicție constituțională asupra altor acte juridice și mai ales prin încălcarea postulatului „*nemo iudex in causa sua*” este de natură să înfrângă serios și iremediabil principiul statului de drept. O astfel de abordare, *inter alia*, are proprietatea de a face o intruziune nerezonabilă în principiile constituționale care guvernează organizarea, competența și procedurile judiciare.

Curtea Constituțională, în calitate de autoritate publică, este subiect al acțiunii administrative, iar limitările controlului judecătoresc asupra acesteia pot fi instituite conform articolului 2 alin. (2) din Codul administrativ doar prin norme legislative, adoptate de Parlament, și numai dacă este absolut necesar și nu contravin principiilor ce străbat și configurează materia Codului administrativ.

Reiterez că este absolut nejustificată „graba” în soluționarea sesizărilor menționate și obținerea opiniei asupra problemei supuse procesului de contencios constituțional doar de la Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, cu excluderea mediului universitar.

Interpretarea Legii fundamentale în scopul limitării prin procedeul ricoșeului a independenței sistemului judiciar sau drepturilor fundamentale, cum ar fi accesul la controlul judecătoresc, este contrară spiritului Constituției.

Judecător constituțional

Vladimir ȚURCAN